

FRANCIS SCOTT KEY FITZGERALD
1 Mayıs

May Day

© Robert Roulston, “Fitzgerald’s ‘May Day’: The Uses of Irresponsibility”,
Purdue Research Foundation, 1988

Önsözün hakları Johns Hopkins University Press’ten alınmıştır.

© Sonsöz: Henry Dan Piper, “Frank Norris and Scott Fitzgerald”
Sonsözün hakları University of Pennsylvania Press’ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 2822 • İletişim Klasikleri 130

ISBN-13: 978-975-05-2741-8

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ George Barbier, “İmrenme”, 1925

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Emre Bayın

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FRANCIS SCOTT KEY FITZGERALD

1 Mayıs

May Day

ÇEVİREN *Tomris Uyar*

ROBERT ROULSTON'IN ÖNSÖZÜ
VE HENRY DAN PIPER'IN SONSÖZÜYLE

FRANCIS SCOTT KEY FITZGERALD 1896'da Minnesota'ya bağlı Saint Paul'de, İrlanda asıllı bir annenin ve İngiliz asıllı bir babanın çocuğu olarak dnyaya geldi. Çocukluęunu New York'a bağlı Buffalo ve Syracuse'da geçirdi. Koyu Katolik olan anne babasının tercihi doğrultusunda ilk ve orta ęrenimini Katolik okullarında tamamladı. Bu dönemde parlak zekasıyla ve edebiyata olan dşkñnlüęüyle akranları arasından sıyrıldı. 1908'de babası işini kaybedince, aile Minnesota'ya geri döndü. 1913'te Princeton Üniversitesi'ne girdi. Yazar olmaya karar veren Fitzgerald, üniversite yıllarını edebi yeteneğini geliştirmeye adadı. 1917'de Birinci Dünya Savaşı'na katılmak üzere eğitimini yarıda bıraktı. Montgomery'de asteğmen olarak görev yaptığı sırada, Alabama Yüksek Mahkemesi hâkiminin kızı olan ve Fitzgerald'ın Montgomery çevrelerinin "altın kızı" dediği Zelda Sayre ile tanıştı ve aşık oldu. 1918'de savaş sona erince, reklamcılık alanında kariyer yapmak üzere New York'a yerleşti. Zelda'yı evliliğe razı edebilmek için bir yandan reklamcılık yaparken, diğer yandan kısa öyküler yazarak dergilerde yayımladı. 1920'de ilk romanı *Cennetin Bu Yakası* yayımlandı ve yılın en sevilen romanları arasına girdi. Bu başarının ardından Zelda evlilik teklifini kabul etti ve çift, St. Patrick Katedrali'nde evlendi. Ertesi yıl çiftin ilk ve tek çocuğu olan Frances Scott dnyaya geldi. Zelda ile evlilikleri alkolizmin, psikolojik sorunların, ayrılıp barışmaların gölgesi altında uzun yıllar sürecekti. Fitzgerald 1920'li yıllar boyunca Avrupa'ya birçok seyahat yaptı ve özellikle Paris ve Fransız Rivierası'nda bulundu. 1925'te bugün başyapıtı sayılan *Muhteşem Gatsby*'yi yayımladı ancak roman beklediği ilgiyi görmedi. Bu hayal kırıklığı, geçim sıkıntısıyla ve Zelda'nın giderek bozulan sağlığının yarattığı üzüntüyle birleşince, Fitzgerald alkolle yöneldi. Zelda 1932'de şizofreni teşhisiyle hastaneye kaldırıldı ve tedavi altına alındı. Fitzgerald'ın yıllarca üzerinde çalışıp tamamlayabildiği *Seveccendir Gece* 1934'te yayımlandı. Okurlar ve eleştirmenler, tıpkı *Muhteşem Gatsby* gibi, bu romana da ilgi göstermediler. Fitzgerald 1937'de Hollywood'a taşındı ve Metro-Goldwyn-Mayer film şirketinde çalışmaya başladı. Bu dönemde alkol sorunu, sağlığını tehdit edecek derecede arttı. Geçirdięi kalp krizinin ardından doktorunun tavsiyesiyle daha sakin bir yaşam sürmeye karar verdi. Ancak 1940 yılında geçirdiği ikinci kalp krizinin ardından, kırk dört yaşında hayatını kaybetti. Cenazesi yirmi-otuz kişilik bir topluluğun katıldığı törenle, Maryland'deki Rockville Mezarlığı'na defnedildi. Hayatı boyunca büyük düşlerin peşinde koşan ve bu düşlerin yıkılışını gören Fitzgerald, eserlerinde iki dünya savaşı arasındaki kuşağın, "yitik kuşak" denen genç insanların dramlarını konu edindi ve evrensel bir tema yaratmayı başardı.

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜYE DAIR GÖRSELLER	5
KRONOLOJİ	11
ÖNSÖZ	
FITZGERALD'IN "1 MAYIS"İ:	
SORUMSUZLUĞUN FAYDALARI / ROBERT ROULSTON	21

1 Mayıs

SONSÖZ	
FRANK NORRIS VE SCOTT FITZGERALD /	
HENRY DAN PIPER	97

1 Mayıs'ın yayımlandığı Smart Set dergisinin Temmuz 1920 tarihli kapağı ve ilk sayfası.

May Day

(A Complete Novelette)

By F. Scott Fitzgerald

(Author of "This Side of Paradise")

THERE had been a war fought and won and the great city of the conquering people was crossed with triumphal arches and vivid with thrown flowers of white, red and rose. All through the long Spring days the returning soldiers marched up the chief highway behind the strump of drums and the joyous, resonant wind of the brasses, while merchants and clerks left their hickerings and figurings and, crowding to the windows, turned their white-bunched faces gravely upon the passing battalions.

Never had there been such splendor in the great city, for the victorious war had brought plenty in its train, and the merchants had flocked thither from the South and West with their households to taste of all the luscious feasts and witness the lavish entertainments prepared—and to buy for their women furs against the next winter and of golden mesh and vari-coloured peters of silk, satin, and marvel wrought leather.

So gayly and noisily were the and prosperity impending hymns the scribes and poets of the conque gathered from the provinces to the wine of excitement, and faster faster did the merchants dispo their trinkets and slippers until sent up a mighty cry for more tri and more slippers in order that night give in barter what was manded of them. Some even of flung up their hands helplessly, s ing:

"Alas! I have no more slippers! and alas! I have no more trinkets! May heaven help me for I know not what I shall do!"

But no one listened to their great outcry for the throngs were far too busy—day by day, the foot-soldiers trod jauntily the highway and all exulted because the young men returning were pure and brave, sound of tooth and pink of cheek, and the young women of the land were virgins and comely both of face and of figure.

So during all this time there were many adventures that happened in the great city and it is one of these that is here set down.

CHAPTER I

At nine o'clock on the morning of the first of May, 1919, a young man

Fitzgerald'a öyküyü yazmak için ilham veren 1 Mayıs 1919'da Cleveland'da yaşanan olaylar.

20. yüzyılın başında New York:

- Yale Kulübü (sol üstte).
- Commodore Hotel (üstte).
- Columbus Alanı (altta).

1 Mayıs

Bir savaş yapılmış ve kazanılmıştı; savaşta üstün gelenlerin büyük kenti, zafer taklarıyla donanmıştı; fırlatılmış beyaz, kırmızı, pembe güllerle gözleri alıyordu. Uzun ilkyaz günleri boyunca geri dönen askerler anayoldan davul gümbürtüleriyle, kıvrak, cınlayan bando sesleri arasından geçip gitmişlerdi; tüccarlarla memurlar o ara çekişmeyi, hesabı bir yana bırakmışlar, pencerelere üşüşerek sapsarı kesilmiş yüzlerini yoldan geçen taburlara çevirmişlerdi.

Büyük kentte daha önce böylesine bir şenlik görülmemişti; zaferle sonuçlanan savaş büyük bir bolluk getirmişti yedeğinde; Güney'den, Batı'dan tüccarlar akın etmişlerdi, ailelerini de takmışlardı peşlerine; zengin şölenlerden, çeşitli eğlentilerden paylarını alsınlar diye kadınlarına oradan, gelecek kış için kürkler, altın file çantalar, ipekli gümüşlü renk renk terlikler ve pembe saten, simli kumaşlar seçeceklerdi.

Savaşta üstün gelenlerin yazıcılarıyla şairleri her yanı saran bu barış ve bolluk havasını sevinçle, böylesine gürültüyle övdükçe öbür illerden para harcamaya, coşkunun şarabından içmeye gelenlerin ardı arkası kesilmiyordu; terlik

ve incik boncuk satışı aynı oranda artıyordu tabii; sonunda tüccarlar hiç değilse istenilenlerle takas edebilmek amacıyla, daha fazla incik boncuk, daha fazla terlik, diye yükselttiler seslerini. Bazıları ellerini göğse açarak:

“Ah ah!” diye bağırıyorlardı, “Ne terlik kaldı elimde ne de incik boncuk. Tanrı yardımcım olsun, ne yapacağımı bilmiyorum!”

Ama kimsenin bu sese kulak verdiği yoktu, çünkü herkes kendi işine dalmıştı! Her gün piyadeler anayoldan sert adımlarla geçiyor, halk sevinçlere kapılıyordu; dönenler sağlam dişli, pembe yanaklı gençlerdi çünkü, saf ve gözüpektiler; ülkenin genç kadınlarıysa el değmemiş kızlardı, hem yüzleri güzeldi hem vücutları.

Bu arada koca kentte birçok serüven geçti, bunlardan birkaçını –belki de birini– aşağıya yazıyorum.

I

1919 yılı Mayıs'ının ilk günü sabah saat dokuzda, genç bir adam, Biltmore Oteli kâtibine Mr. Philip Dean adlı birinin otelde kayıtlı olup olmadığını soruyordu; odasını bağlayabilirler miydi acaba? Genç adam iyi dikilmiş, eski püskü bir elbise giymişti. Kısa boylu, ince, esmer ve yakışıklıydı; olağanüstü uzunlukta kirpikler çevreliyordu gözlerini; gözaltlarında sağlıksızlık belirtisi mor halkalar vardı; önemsiz ama dinmek bilmeyen bir ateş gibi yüzünü pembeleştiren aşırı pırıltı, büsbütün pekiştiriyordu bu etkiyi.

Mr. Dean orada kalıyordu. Genç adamı yan masadaki telefona götürdüler.

Bir saniye sonra odayı bağlamışlardı; yukarılardan bir yerden uykulu bir ses merhaba diyordu.

“Mr. Dean’le mi görüşüyorum?” –içtenlikle– “Ben Gor-

don, Phil. Gordon Sterrett. Aşağıdayım. New York'ta olduğunu duydum, burada kalıyordur diye düşündüm.”

Uykulu ses biraz canlanmıştı. Hay Allah, nasılsın bakalım Gordon? Şaşırmaz olur muydu hiç, duygulanmıştı bayağı! Gordy hemen koştu yukarı, hemen!

Bir-iki dakika sonra Philip Dean, mavi ipekli pijamasıyla kapıyı açtı; iki genç biraz çekinerek yine de içtenlikle tokalaştılar. İkisi de yirmi dört yaşlarındaydı; savaştan bir önceki yıl Yale'i bitirmişlerdi; aralarındaki tek benzerlik de buydu işte. Dean sarışın, kırmızı yüzlü bir çocuktur; ince pijamasının altından gövdesi güçlü görünüyordu. Her halinden sağlıklı, zindelik akıyordu. Sık sık gülüyordu; iri, parlak dişleri görünüyordu gülerken.

“Ben de seni arayacaktım,” diye haykırdı. “Birkaç hafta dinleneceğim. Şuraya çöküver, şimdi geliyorum. Bir duş yapayım.”

O banyoya girerken konuşunun koyu gözleri sinirli sinirli gezindi odada, bir süre köşedeki İngiliz malı kocaman valize takıldı, oradan gözalcı boyunbağlarıyla yumuşak yünlü çoraplar arasında duran, bir-ikisi iskemlelere fırlatılmış kalın, ipek gömleklere kaydı.

Gordon ayağa kalktı, gömleklerden birini alarak inceledi. Ağır bir ipekliydi; sarı, uçuk mavi çizgili, aynı gömlekten on iki tane vardı aşağı yukarı. Derken kendi manşetleri ilişti gözüne; tarazlanmış, yırtılmış, kirli gri bir renk almışlardı. İpek gömleği elinden bırakarak kollarını uzattı, yıpranmış kol ağzlarını kıvrarak iyice ceketinin içine soktu. Sonra aynaya doğru yürüdü, tedirgin, mutsuz bir ilgiyle inceledi kendini. Eskiden çok gösterişli olan boyunbağı solmuş, kırışmıştı, yakasındaki pütürlü ilikleri gizleyemiyordu artık. Daha üç yıl önce kolej son sınıfta yapılan yarışmada nasıl ezici bir çoğunluk tarafından sınıfın en iyi giyinen öğrencisi seçildiğini hatırladı keyifsizce.

Dean gövdesini sıvazlayarak banyodan çıktı.

“Dün gece senin bir arkadaşına rastladım,” dedi. “Salonda karşılaştık; bir türlü adını hatırlayamadım, iyi mi? Canım, son sınıftayken New Haven’a getirdiğin kız.”

Gordon durakladı.

“Edith Bradin mi? Onu mu diyorsun?”

“Tamam o. Ne kadın ama! Taşbebek gibi bir şey, anladın mı, dokunsan kırılacak.”

Parlak gövdesini keyifle gözden geçirdi aynada, hafifçe gülümsedi; dişleri göründü.

“Yirmi üçünde var yok.”

Gordon dalgın bir sesle, “Geçen ay yirmi ikisine bastı,” dedi.

“Ne? Ha, geçen ay. Her neyse, galiba Gamma Psi¹ balosu için gelmiş. Bu gece Delmonico’da Yale’in Gamma Psi balosu var, biliyor muydun? Sen de gelsene. New Haven’ın yarısı orada olacak herhalde. Bir davetiye buluruz sana.”

Temiz çamaşırlarını isteksizce giyerek bir sigara yaktı Dean, açık pencerenin önüne geçti, odaya boşalan güneş ışığında dizlerini, baldırlarını incelemeye koyuldu.

“Otursana Gordy,” diye söylendi, “otur da bunca zamandır neler yaptığımı, ne iş tuttuğumu falan bir bir anlat.”

Gordon ansızın yatağın üstüne bıraktı kendini; kıpırdamadan, ölü gibi yattı bir süre. Yüzü dinlenirken kendiliğinden açılveren ağzı şimdi çaresiz, acıklı bir anlatım yüklenivermişti.

“Neyin var senin?” diye atıldı Dean.

“Öff! Sorma!”

“Neyin var?”

“Daha ne olsun?” dedi bitkin bir sesle. “Mahvoldum ben, Phil. Çıkar yolu yok.”

---

1 Amerika’da üniversite öğrencileri ve mezunlarının üye oldukları birlik – yay. haz.n.

“Ne?”

“Çıkar yolu yok.” Sesi titriyordu.

Dean meraklı mavi gözleriyle yakından inceledi arkadaşını.

“Gerçekten berbat görünüyorsun.”

“Berbatım ya. Her şeyi yüzüme gözüme bulaştırdım.” Sus-tu. “En iyisi başından anlatayım, canını sıkıyorum ya?”

“Yok canım; hadi anlat.” Gelgelelim kararsız bir sesle söylemişti bunu. Doğu yolculuğuna tatil yapmak için çıkmış-tı; Gordon Sterrett’in başının belada olması canını sıkıyor-du biraz.

“Hadi anlat,” diye tekrarladı, sonra fısıldarcasına ekledi: “Anlat da bitsin.”

“Bak,” dedi Gordon titrekle bir sesle, “Şubat’ta, Fransa’dan dönmüştüm, bir ay kadar Harrisburg’da bizim eski evde kaldım, sonra New York’a geldim, bir ihracat firmasında iş ara-maya. Dün işten atıldım.”

“Atıldın mı?”

“Birazdan onu da anlatacağım, Phil. Açık konuşayım. Bu konuyu açabileceğim bir-iki kişiden biri de sensin. Açık ko-nuşursam gücenmezsin, değil mi?”

Dean kıpırdandı. Artık hafif hafif dizine vuran elinde bir tedirginlik göze çarpıyordu. Haksız yere birtakım sorumluluklar yükleniyordu kendisine; anlatılanı duymak istediğinden bile emin değildi. Gordon Sterrett’i ufak tefek sıkıntılar içinde bulunca hiç şaşmazdı, ama şimdiki halinde insanı ür-küten, katılaştıran bir şey vardı; yine de merakı kurcalanı-yordu, orası öyle.

“Devam et.”

“Kız meselesi.”

“Hımm.” Dean hiçbir şeyin tatilini bozmasına izin verme-yecekti; kararlıydı. Gordon canını sıkarsa, onu daha az gö-rürdü, olur biterdi.

“Adı Jewel Hudson,” dedi yataktan gelen titrek ses. “Bir yıl öncesine kadar ‘saf’ bir kızdı galiba. Burada New York’ta oturuyorlar, yoksul bir aile. Annesiyle babası ölmüş; ihtiyar halasıyla kalıyor. Onunla tanıştığım sıralar Fransa’dan her gün sürüyle insan dönüyordu; ben de yeni gelenleri karşılıyor, onlarla gezip tozuyordum. Böyle başladı işte... Tanındıkları görünce seviniyordum; onlar da sevinirler istiyordum beni görünce.”

“Dikkatli davranmalıydın.”

“Haklısın.” Gordon durakladı, sonra tedirgin bir sesle devam etti, “Şimdi kimsem yok, Phil, biliyorsun, yoksulluğa dayanamıyorum. Sonra şu Allah’ın belası kız çıkageldi. Bana âşık oldu; ben bu işte yoktum ama nereye gitsem karşıma çıkıyordu. İhracatçıların yanında nasıl bir iş gördüğümü anlıyorsundur tabii; hep ayrılmak istedim, resimli dergi işini düşündüm, çok para var o işte.”

“Neden girişmedin öyleyse? Başarıya ulaşmak için çaba göstermek gerek,” dedi Dean soğuk, ukala bir sesle.

“Çalıştım Phil, çalıştım, ama ne yapayım ki sert bir adamım, eğilip bükülemiyorum. Yetenekliyim Phil, iyi çizebiliyorum, ama nerden başlayacağımı bilemiyorum bir türlü. Aslına bakarsan akademiye gitmeliydim ama param yok. Neyse, bir hafta önce işler tam bir çıkmaza girdi. Cebimde tek dolar kalmıştı; kız gelip para istemez mi? Vermezsem başıma bela olurmuş.”

“Olabilir mi dersin?”

“Korkarım olur. İşten de bu yüzden atıldım ya, boyuna telefonla arıyordu; bahane ettiler. Bir mektup yazmış, bizimkilere yollayacakmış. Kapana kısırdı beni. Ne yapıp yapıp ona para bulmalıyım.”

Sıkıntılı bir sessizlik oldu. Gordon kıpırdamadan yatıyordu, yumruklarını sıkıyordu.

“Çıkar yolu yok,” dedi sesi titreyerek, “yarı çılgın gibiyim

Phil. Doğu'ya geldiğini duymamış olsaydım kendimi öldürdüm herhalde. Bana üç yüz dolar verebilir misin?"

Dean, çıplak topuklarını sıvazlamaktan vazgeçti; ikisinin arasındaki garip belirsizlik gerilerek zorlandı.

Bir saniye sonra Gordon söze başladı yine:

"Evdekilerden istemeye yüzüm yok artık."

Dean karşılık vermiyordu.

"Jewel, iki yüz dolar isterim diye tutturmuş."

"Cehenneme kadar yolu olduğunu söylersin."

"Söylemesi kolay, sarhoşken yazdığım mektupları saklamış. Hem hiç de sandığın kadar uysal bir kız değil."

Dean, iğrendiğini belli edercesine yüzünü buruşturdu.

"Böyle kadınlara dayanamam işte. Kendini sakınmalıydın."

"Haklısın," dedi Gordon bitkince.

"Her şeyi olduğu gibi görmelisin. Paran yoksa, bir işte çalışıp, kadınlardan uzak durmalıydın."

"Senin için bunları söylemek kolay," diye atıldı Gordon; gözleri kısılmıştı, "dünya kadar paran var."

"Bunu da nerden çıkardın? Annemle babam paramı nasıl harcadığımı yakından kontrol ederler. Elimdeki imkânı kötüye kullanmamak için çok titiz davranmam gerek."

Pancuru araladı; güneş ışığı doldu odaya.

"Züppe değilim Allahtan," diye üsteledi. "Zevkime düşkünüm –hele böyle tatil deyken hep yeni zevkler ararım kendime– ama senin tutar yanın kalmamış. Daha önce böyle konuştuğunu hiç duymamıştım. Yalnız paramı değil, kendine olan güvenini de yitirmişsin."

"Zaten ikisi birlikte gitmez mi?"

Dean sabırsızca salladı başını.

"İnsanı bozan bir hava var sende, bunaltıcı, kötü bir hava."

"Kaygıdan, yoksulluktan, uykusuz gecelerden kalma bir hava," diye diklendi Gordon.

"Orasını bilmem."